

allerede saaledes komme vidt omkring. — Og naar der af det samme ærede Medlem, som Noget, hvormed han nærmest vilde støtte min Betragtning imod en fremsat Indvening, blev gjort opmærksom paa, at han ikke fattede Taler om, at Valgmenighederne vilde afføde Kjetteri og sectererist Væsen, saa maa jeg takke for denne Udtalelse, som jeg ogsaa for mit Vedkommende fuldsændig maa tillegne mig. Jeg veed ikke let Noget, der mindre vil befordre Kjetteri og sectererist Væsen. Det vil tværtimod befordre Forsigtighed i Udtalelser, der streife til nogen betænkelig Side haade hos de Præster, der forestaae Valgmenigheder, fordi de vilde, at man er særlig opmærksom paa dem, og hos Præsterne omkring i Folketirken, fordi de nok føle, at det vilde være et afgjørende Forsvar for Valgmenighedens Præst, naar han i forekommende Tilfælde kunde svare Bistoppen eller hvem der tiltalte ham for nogen betænkelig Ytring: Det samme læres jo i en Bog af en fast ansat Præst eller høres hver anden Søndag, hvor der er en af Folketirkens øverste Styrelse paa sædvanlig Maade umiddelbart indsat Præst. Ligeledes skal jeg slutte mig til den samme ærede Taler, med den Bemærkning, at skjønt jeg veed, at det er blevet anseet som to Ting, der hørte ganske ogie sammen: Frimenigheder, som man nu engang vil kalde dem, og Fripræster, Løsgivelse altsaa af Præsterne for enhver Forpligtelse med Hensyn til Læren eller i alt Fald indtil en saa løs Forpligtelse som at forkynde Ordet og forvalte Sacramentet efter deres bedste Forstand og Overbeviisning isølge Skriften osv. — og endskjønt jeg veed, at disse Bestemmelser ere blevne sammensøiede ikke blot af Tilhængere, men paa den anden Side i Modskrifter, som have sagt, at Sognebaandsløsningen var det første Skridt i grundtvigiansk Retning, hvorfra man saa bevæger sig mod det Andet, Frimenigheder, og consequent mod det Tredie, Fripræster: saa har det dog — og nogen logisk Consequents troer jeg mig ogsaa i Besiddelse af, saa jeg nogenlunde kan orientere mig i deslige Forhold — altid været min bestemte Overbeviisning, at de to Ting slet ikke nødvendigen høre sammen, og jeg har paa det Bestemteste mødt mig og vil i ethvert Til-

fælde og paa ethvert Standpunkt mødsætte mig en saadan Tanke om Fripræster som en Chimære.

Men nu tør jeg ikke opholde den høie Forsamling mere med disse Enkeltheder, men skal, saa godt jeg formaaer, lige over for den sidste ærede Talers Foredrag stræbe at gjøre klart, hvorledes idetmindste nogle Punkter deri stille sig for mig. Jeg vil dog haabe, at det skal blive nogle af Hovedpunkterne. Der er blevet taget lidt haardt eller lidt muntert, efter Omstændighederne, paa den Ytring, jeg i et tidligere Foredrag tillod mig om Forholdenes og Tilstandenes Logik. Men jeg troer alligevel, man har gjort den Uret, naar den blev behandlet saaledes, som Tilfældet var fra det ærede Medlems Side, der tog den for. Jeg troer dog alligevel, at det er saa, at foruden og ved Siden af, hvad man vel overlagt under rolige Forhold og Tider, naar man skal til at indlede og berede en heel Udvikling, kunde sigte at være den rette Orden, — saa at man ligesom registrerede Gangen deri og forud vidste, at dette skal være Nr. 1, og inden vi ere færdige med det, kommer ikke Nr. 2, 3 og 4, — kan der i Modsætning dertil, og nægtet hiin Inddeling iøvrigt turde være saare rigtig og vel betænk, dog gives en anden, som næsten Alle, der have været i nogen Virksomhed og navnlig i nogen stor og vanskelig Virksomhed, have maattet høre sig for, og som hedder: Sat at Nr. 2 er kommet først og kommet os lidt paa Kant, saa faae vi dog at tage Sagen saaledes og lempe os saa godt, vi kunne, og derefter tage, hvad vi hellere vilde have taget som det Første. Det er, hvad jeg forsøgte, — maa ssee er Udtrykket mindre heldigt — at betegne med „Forholdenes og Tilstandenes Logik“. Og det forekom mig, at det samme ærede Medlem kom ind paa at anerkjende Rigtigheden af noget Saadant, dengang han omtalte Martisdagene her i Danmark og den Virkning, de medførte. Thi det er dog ganske vist og vitterligt, at der var Mangfoldige, som inden Skuddagen i Paris og Martisdagene i Kjøbenhavn 1848 have været Ledere for en Udvikling i vort Fædreland, med Hensyn til hvilken de havde foresillet sig i en vis Orden, hvorledes det skulde gaae, hvad Maalet nærmest var, og saa fremdeles. Og